

Л.Я.Сапожнікова, доц. (ХДУХТ, Харків)

М.В. Глюха, студ. (ХДУХТ, Харків)

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ МОВОЗНАВЦІВ – ІМПУЛЬС У РОЗВИТКУ НАУКОВОГО СТИЛЮ

Розвиток наукових знань, мислення, розширення сфер діяльності людини актуалізують всебічне вивчення наукового стилю. Процеси, що відбуваються в мові науки, знайшли відображення в дослідженнях українських мовознавців, серед яких М. Драгоманов, К. Михальчук, С. Подолінський, А. Кримський, М. Сумцов, В. Гнатюк, А. Коваль, О. Семенов, П. Селігей, С. Ярема та ін.

Метою нашої розвідки є виявлення, систематизація праць, які сприяли становленню наукового стилю в діахронічному та синхронічному аспектах.

Теоретиком вироблення наукового стилю на Наддніпрянщині вважають українського мовознавця, публіциста Пантелеймона Куліша. 1857 р. він написав і видав у Санкт-Петербурзі «Граматку української мови» – один із перших підручників нової української мови. В ній автор упроваджував новий фонетичний правопис (кулішівку), що мав важливе значення у становленні сучасної української орфографії. «Шлях науці уготовляється словом», – доводив український мовознавець Олександр Потебня (1835–1891). Він визнавав домінуючу наукової творчості як вирішальний фактор формування професіонала.

Відомо, що І. Франко відіграв важливу роль у виробленні термінологічної системи української мови. Він розробив положення термінознавчої концепції, серед яких: завдання вченого – формування наукової термінології; неприпустимість невинуватого, неточного вживання терміна; наявність наукового визначення для терміна; використання власне національних термінів, іншомовних – тільки в разі потреби.

Вагомим у житті українського суспільства на Закарпатті стало товариство «Просвіта», засноване на початку 20-х років в Ужгороді Августином Волошином та Юрієм і Михайлом Брайщакми. Товариство об'єднувало науковців, які досліджували проблеми мови, фольклору, етнографії, історії. Найгострішим поставало мовне питання. Визначну роль у його вирішенні відіграли А. Волошин, І. Панькевич – учасники «Просвіти», прибічники українського напряму розвитку мовознавчої науки. А. Волошин захищав кириличне письмо, відстоював самобутність української мови, що знайшло відображення в працях «Оборона кирилиці», «О письменном языкѣ подкарпатских русинов». Учений вважав, що писати слід так, «як народ говорить: попросту, ясно, бо сила язикова у народу...» [1, с. 36].

Значною постаттю цього періоду був Іван Панькевич, який усвідомив, що українську літературну мову «треба вводити поступово, шляхом еволюції, кладучи в основу українську галицьку граматичну базу та місцеві закарпатські, зокрема верховинські, діалекти» [2, с. 9]. Безперечно, І. Панькевич став відомим у розвитку мовознавчої науки на Закарпатті як автор граматик, дослідник говірок, діалектів, укладач словників. Його авторський підручник з української мови для шкіл відіграв важливу роль у поступовому переході закарпатських українців з народно-розмовної на українську літературну мову. Праці («Нарис історії закарпатських говорів», «Закарпатський діалектичний варіант української літературної мови», «Діалектичний підкарпатурський словарь») заслуговують на увагу сучасних фахівців. Отже, на початку ХХ ст. А. Волошин, І. Панькевич відіграли важливу роль у розвитку мовознавчої науки на Закарпатті.

Значний внесок у розбудову наукового стилю здійснили такі об'єднання вчених, як Наукове товариство ім. Т. Шевченка, «Просвіта», Наукове товариство ім. Квітки-Основ'яненка, Інститут української наукової мови та ін. На сторінках наукових журналів у різні часи публікувались праці видатних дослідників: І. Верхратського, М. Драгоманова, Г. Шашеквича, Я. Головацького, О. Потебні.

Спектр сучасних досліджень надзвичайно широкий. Науковці аналізують семантичні явища в українській термінології: праці В. Перебийніс, Т. Панько, Л. Симоненко, Г. Мацюк; структуру наукового тексту: А. Коваль, О. Семенов; функціонально-стилістичні особливості мови науки: Н. Непійвода, Г. Онуфрієнко, О. Михайлова та ін. Здобутки провідних науковців знайшли своє гідне продовження, стали складовою сучасного наукового стилю.

Діяльність науковців, праці зазначеного напрямку сприяють розвитку та впровадженню наукового стилю в усі сфери інтелектуального життя суспільства, є одним із основних джерел збагачення та якісної видозміни мови.

Список літератури

1. Волошин А. О письменном языке подкарпатских русинов / А. Волошин. – Ужгород: Уніо, 1921. – 46 с.
2. Федака П. Формування національної відомості закарпатських українців у міжвоєнному двадцятиріччі (1920–1923) / П. Федака // Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді. – Ужгород, 2000. – С. 6–16.